A°. 1848. N°. 27.

ARNHEMSCHE COURANT.

De prijs dezer Courant, die geregeld vijfmaal 's weeks wordt uitgegeven, en wel op *Dingsdag*, *Woensdag*, *Donderdag*, *Zaturdag* en *Zondag*, is ƒ5 in de drie maanden.

DINGSDAG 8 FEBRUARI.

De prijs der Advertentiën is, van één tot vijf regels, ƒ1.00, en voor elken regel daarboven 20 centen, behalve 35 centen zegelregt voor elke plaatsing.

Advertentiën voor de Courant van den eigen dag moeten bezorgd worden des morgens vóór negen ure. Alle Advertentiën ná negen ure inkomende blijven liggen tot het volgend nummer.

Het geven van inlichtingen door de ministers aan de Kamer.

De mannen der koloniale autokratie geven, gelijk wij nog in ons laatste nommer zeiden, ter verdediging hunner leer, de onbekendheid der Staten-Generaal met de koloniale aangelegenheden op. Wanneer men hun antwoordt, dat de ministers de Kamers zouden kunnen en zullen behooren in te lichten, zoo zullen zij u toevoegen, dat het vragen van inlichtingen aan eenen minister of het geven daarvan met de Nederlandsche beginselen in strijd is en, behalve bij wets-ontwerpen, niet gedoogd wordt. Inderdaad kunnen wij ook op dit punt zien, hoe weinig begrip ons bestuur van de betrekking der vertegenwoordiging heeft.

Het natuurlijk gezond verstand zal het als een der eerste pligten der ministers beschouwen, elk oogenblik gereed te staan, ten einde de Staten-Generaal door het geven van alle gevraagde inlichtingen in staat te stellen tot de vervulling hunner taak. Van de behoorlijke vervulling dezer verpligting hangt het heil des lands af: want een besluit, op slechts gebrekkige mededeelingen, op halve kennis rustende, kan niet dan bij toeval een goed besluit zijn, en de zaken des lands op het toeval te laten aankomen is eene waaghalzerij, welke aan elke regering vreemd behoort te blijven.

Het is noodig, dat de Kamer alle middelen van onderzoek aanwende, welke tot de kennis der waarheid kunnen leiden, en van de ministers al die berigten en al die mededeelingen kunne vragen, zonder welke zij over de zaak, die het onderwerp harer overwegingen uitmaakt, geen juist besluit kan nemen.

Het tegendeel heeft echter bij ons plaats. Alleen met betrekking tot aanhangige wets-ontwerpen laten twee koninklijke besluiten, een van 8 juni 1820 en een van 20 januari 1830, onderhandeling met de afdeelingen der Kamer en, bij eene bijzondere koninklijke magtiging, met de Kamer in committé-generaal toe. Alle andere handeling tusschen ministers en vertegenwoordiging is verboden. Op dit verbod zijn door het koninklijk besluit van 17 maart 1841 slechts twee uitzonderingen gemaakt, van welke de eene het onderzoek der geloofsbrieven van nieuw gekozen leden, de andere het aannemen van toegezonden verzoekschriften betreft.

Bij ons is dus de regel, dat het den ministers verboden is aan de Kamer die inlichtingen te verschaffen, welke deze tot de vervulling harer taak mogt noodig achten: alleen in zeer enkele gevallen wordt zoo iets gedoogd. Het is misschien daarom, dat de ministers bij de beraadslagingen over het adres van antwoord opzettelijk afwezig blijven. Men zou hun inlichtingen vragen en het is, regeren in Nederlandschen zin deze aan de vertegenwoordiging te onthouden.

Om dezelfde reden heeft men meermalen aan de Staten-Generaal het regt betwist, door middel eener enquête zich de kennis van den eenen of anderen toestand of van het een of ander feit te verschaffen. Bekend is het groote nut, dat Engeland meermalen van dit middel getrokken heeft. Het is bij ons nergens verboden; maar de weinige energie onzer Kamers is het, welke aan hare bevoegdheid op dit punt twijfel heeft doen ontstaan.

Waaraan zulke verkeerde beginselen als die, welke aan een deel der regering de elementen onthouden, die het ter rigtige vervulling zijner taak behoeft, toe te schrijven zijn, is eene vraag, die hier, dunkt ons, bij elk moet opkomen. De redenen zijn geene andere dan die liefde tot geheimhouding, welke hier aan het regeren het voorkomen van een werk der duisternis geeft en een zeer verkeerd geplaatst gevoel van eigenwaarde.

De kennis, welke de ministers van dezen of genen toestand, van dezen of genen tak van bestuur hebben, wordt door hen niet als gemeen goed maar als hun bijzonder eigendom beschouwd. Zij trachten haar voor zich alleen te bewaren, bevreesd haar te zullen verliezen, wanneer zij haar met anderen deelen. Naijverig op het nachtpitje, dat rondom hen eene flaauwe schemering verspreidt, laten zij het volk en zijne vertegenwoordigers in den blinde rondtasten.

De ministers achten zich vernederd, wanneer zij gereed zouden moeten staan op de vragen der Kamer te antwoorden. Alsof men vernederd kon worden door de vervulling van eenen pligt. In Engeland, Frankrijk, België, enz. zijn de ministers zoo naijverig niet op hun »verheven standpunt." Daar zien zij in de interpellatiën tot hen gerigt geene aanrandingen hunner magt, maar eene noodzakelijke verpligting van hun ambt. Het nut beseffende eener behoorlijke publiciteit, pogen zij die, wanneer soms de vertegenwoordiging zwijgt, uit te lokken of geven die geheel ongevraagd. De grondwet spreekt van *gemeen overleg* tusschen de kroon en de vertegenwoordiging: kan iets meer daartoe strekken dan dat men, zoo veel mogelijk, aan de laatste eene volledige kennis geve van hetgeen ter vestiging harer overtuiging noodig is? Wederkeerig is men elkander hulp schuldig; daaraan te beantwoorden kan niemand vernederen. Het is een vreemd gevoel van eigenwaarde, dat alleen de mannen van den Nederlandschen zin verklaren kunnen, wanneer men meent, dat men op regtmatig gedane vragen het antwoord mag schuldig blijven. Het is een dier overblijfselen van eenen vroegeren tijd, van welke het, ondanks alle gehechtheid van den Nederlander aan zijne oude gewoonten," te wenschen is, dat wij zoo spoedig mogelijk verlost zullen worden.

Buitenlandsche berigten.

RUSLAND.

Petersburg, 27 *jan.* Opmerkelijk is hoe dit jaar de winter in de zuidelijke gedeelten van het rijk, bijzonder vroeg, en in de noordelijke gedeelten bijzonder laat begonnen is; de havens aan de Zwarte zee en het meer van Asof zijn reeds tusschen den 9den en 16den december met ijs bezet geweest en aan de Newa heeft zulks eerst den 20sten december plaats gehad. Voorts is de weinige sneeuw, die in dit jaar in de omstreken van Petersburg gevallen is, nu reeds aan het smelten, zoodat alle sledevaarten weldra zullen ophouden.

ITALIE.

Napels, 29 *jan.* Men kan thans van hier eene allergewigtigste en voor het behoud der rust in dit gedeelte van Italië waarschijnlijk allergunstigste tijding berigten. Bij eene op heden gedagteekende proclamatie heeft de Koning plegtiglijk eene constitutie toegezegd, gebouwd op de grondslagen van het Fransche charter. Zoodra dit besluit bekend werd, is Z. M. door het volk met het levendigst vreugdegejuich begroet. Reeds gisteren had de Koning een nieuw ministerie, onder voorzitting van den hertog *de Serra Capriola*, benoemd en deze afkondiging schijnt eene der eerste vruchten van de gebeurde verandering te wezen. Napels is thans volkomen rustig.

Ondertusschen merkt men op, dat de koninklijke verklaring alleen op het gedeelte des Koningrijks, aan deze zijde der zee-engte, betrekking heeft. Sicilië, weet men, begeert zijne aloude, in 1812 door het Parlement des eilands gewijzigde constitutie. Doch wat hiervan zij, met reden mag men zeggen, dat

de Koning thans in zijne toegeeflijkheid verder gegaan is dan eenig ander Italiaansch souverein, daar de hervormingen in Piemont en Toskanen nog blootelijk administratief geweest zijn, en de te Rome ingestelde consulta slechts de onontwikkelde kiem van een vertegenwoordigend bestuur bevat.

Turijn, *26 jan.* Onze regering blijft zich wapenen, en het schijnt dat deze wapening de ernstige oplettendheid van Oostenrijk gewekt heeft. Mag men de geruchten gelooven, zoo heeft dat hof aan het onze ter zake dier wapeningen eene nota doen toekomen, op zulk eenen hoogen en dreigenden toon gesteld, dat het publiek uit hetgeen daaromtrent uitlekte, op het denkbeeld gekomen is, dat de oorlog tusschen de twee mogendheden verklaard was. Dat Oostenrijk zich met veel ernst, hetzij tot aanval, hetzij tot verdediging toerust, is buiten kijf. Ondanks den strengen winter blijven de troepen-zendingen aanhouden, en daar thans de bergwegen moeijelijk te gebruiken zijn, worden de regementen op stoombooten over de Adriatische zee gezet. — Overigens houdt onze regering zich niet alleen met maatregelen van krijgsverdediging en van landsbestuur bezig, maar ook met ontwerpen tot financiële verbetering. Onder verscheidene concepten van dien aard, welke aan de tegen 15 maart bijeengeroepen consulta voorgelegd moeten worden, meent men dat ook eene merkelijke vermindering der belasting op het zout zal voorkomen.

DENEMARKEN.

Te Kopenhagen is den 29sten januari het volgende koninklijk rescript openbaar gemaakt: (verg. ons nommer van eergisteren.)

»Om de door wijlen onzen vader Koning *Christiaan VIII* bedoelde, door ons reeds vroeger aangeraden en in onzen openen brief van den 20sten dezer aangekondigde regeling der openbare zaken te bewerkstelligen, op eene wijze, die ter bestendiging van de zelfstandigheid der onderscheidene deelen des lands, en van derzelver vereeniging tot één goed geordend geheel kan bijdragen, hebben wij besloten de invoering van zulk eene staatsregeling in overweging te nemen, die te gelijk geschikt is de onaantastbare regten onzer kroon en de regten onzer gezamenlijke geliefde onderdanen in het algemeen en de bijzondere regten en belangen der verschillende deelen des lands te waarborgen.

»Tot dat einde hebben wij op het oog gemeenschappelijke Standen voor ons koningrijk Denemarken en onze hertogdommen Sleeswijk en Holstein in te voeren, die regelmatig op vaste tijden met bepaalde tusschenpoozen in gelijken getale uit het koningrijk en de hertogdommen zullen bijeenkomen, en bij afwisseling in eene stad van het koningrijk en van de hertogdommen zitting zullen houden.

»De regten, welke wij aan deze Standen willen toekennen, bij de later in de staatsregeling op te nemen bepalingen, zullen bestaan in eene beslissende medewerking bij de wijziging van belastingen en bij het beheer der geldmiddelen, gelijk ook bij de uitvaardiging der wetten, welke gemeenschappelijke belangen van het koningrijk en de hertogdommen raken.

»Daarenboven willen wij den Standen vergunnen ons adressen aan te bieden, betreffende de gemeene belangen des koningrijks en der hertogdommen, welke binnen het bereik van hunnen werkkring vallen.

»Door deze staatsregeling, welke wij uit vrije koninklijke magt verleenen, zal niets veranderd worden in de algemeene verordeningen van 28 mei 1831 noch in de verordeningen van 15 mei 1834, betreffende de instelling van provinciale Standen in het koningrijk en in de hertogdommen, noch in het voortdurend onderling verband tusschen de beide hertogdommen, en de betrekkingen tusschen onze hertogdommen Holstein en Lauenburg en het Duitsche bondgenootschap, noch in de staatsregeling van het laatstgenoemde hertogdom, noch in de inrigting van den IJslandschen Althing van 8 maart 1845. Eindelijk zal deze grondwet gepaste bepalingen inhouden tot bescherming zoowel der Deensche als der Duitsche taal in het hertogdom Sleeswijk.

»Alvorens wij aan de in de staatsregeling op te nemen bepalingen kracht van wet geven, zullen zij aan mannen van doorzigt en ervaring, die de achting en het vertrouwen hunner medeburgers genieten, ter zorgvuldige overweging voorgelegd worden. De keuze van de groote meerderheid dezer mannen willen wij, om onzen lieven en getrouwen onderdanen een bewijs van ons vertrouwen te geven, aan de onderscheidene klassen der gekozen leden van de provinciale Standen en aan de geestelijkheid, de prelaten en de ridderschap in onze hertogdommen Sleeswijk en Holstein, alsmede aan het consistorie bij de universiteiten van Kopenhagen en Kiel overlaten. Ten dien einde zullen, wat in de eerste plaats ons koningrijk Denemarken betreft, de voor Kopenhagen en de overige steden tot leden der provinciale Standen voor de districten Seeland, Funen en Laaland-Falster gekozenen uit hun midden drie kiezen; de leden voor den stand der groote grondeigenaars in de genoemde districten uit hun midden twee; de leden voor den stand der kleinere grondeigenaars in dezelfde districten uit hun midden twee; de leden onzer getrouwe provinciale Standen van Noord-Jutland voor de handelssteden uit hun midden twee; die voor den stand der groote grondeigenaars in deze provincie uit hun midden twee; en de leden voor den stand der kleinere grondeigenaars in dezelfde provincie uit hun midden insgelijks twee; de bisschoppen en proosten in eerstgenoemde districten en in de, wat het kerkelijke betreft, tot het koningrijk behoorende bisdommen Alsen en Arroe uit de geheele geestelijkheid in die districten en bisdommen twee: de bisschoppen en proosten in Noord-Jutland uit de geheele geestelijkheid in die provincie en de wat het kerkelijke betreft, daartoe behoorende kerspelen van het hertogdom Sleeswijk twee; en het consistorie bij de universiteit van Kopenhagen uit zijn midden een.

»Wat verder onze hertogdommen Sleeswijk en Holstein betreft, zullen de uit den stand der grootere grondbezitters gekozen leden der provinciale Standen van het hertogdom Sleeswijk, uit hun midden één benoemen; de leden voor de handelssteden en de overige kiesgeregtigde steden in dit hertogdom uit hun midden twee; de leden voor den stand der kleinere grondbezitters en de gemengde kiesdistricten in hetzelfde hertogdom uit hun midden insgelijks twee; de uit den stand der grootere grondbezitters gekozen leden onzer getrouwe provinciale Standen van het hertogdom Holstein uit hun midden twee; de leden voor de handelssteden en de overige kiesgeregtigde steden in dit hertogdom uit hun midden insgelijks twee; de superintendent-generaal en proosten in het hertogdom Sleeswijk uit de geheele, tot dat hertogdom wat het kerkelijke betreft behoorende geestelijkheid één; de superintendent-generaal en de proosten in het hertogdom Holstein uit de geheele tot dat hertogdom behoorende geestelijkheid insgelijks één; de prelaten en de eigenerfde ridderschap in de hertogdommen Sleeswijk en Holstein uit hun midden vier, en het consitorie bij de universiteit te Kiel uit zijn midden een. Voor alle gekozenen zal tevens een plaatsvervanger verkozen moeten worden.

»De keuzen, die door de verschillende klassen der leden van de provinciale Standen en door de geestelijkheid te doen zijn, zullen, zoodra elk der betrokken leden en elk bisschop en proost door een koninklijk bevelschrift opgeroepen zal zijn, plaats hebben: voor de districten Seeland, Funen en Laaland-Falster en het bisdom Alsen en Arroe, in de stad Roskilde; voor Noord-Jutland en de, wat het kerkelijke betreft, daartoe behoorende kerspelen van het hertogdom Sleeswijk in de stad Viborg; voor het hertogdom Sleeswijk op het slot Gottorp, en voor het hertogdom Holstein in de stad Itzehoe; alles onder de leiding van commissarissen, die wij ten dien einde benoemen zullen, en er zal tot de keuzen in den loop der eerstkomende maand maart, op de door de bedoelde commissarissen nader te bepalen dagen, worden overgegaan. De keuzen voor de prelaten en de ridderschap alsmede voor de consistoriën bij de beide universiteiten zullen op de gebruikelijke wijze insgelijks in den loop der maand maart plaats hebben.

»Nadat al de verkiezingen afgeloopen zullen zijn en derzelver uitslag ons bekend gemaakt zal wezen, zullen wij tot het meergemelde doel uit ons koningrijk Denemarken acht, uit ons hertogdom Sleeswijk vier en uit ons hertogdom Holstein insgelijks vier mannen verkiezen. Het aantal leden, die alzoo deels door ons, deels overeenkomstig het bovenstaande verkozen zullen moeten worden, en wier namen men vervolgens openlijk bekend zal maken, bedraagt voor ons koningrijk Denemarken zes en twintig, voor onze hertogdommen Sleeswijk en Holstein insgelijks zes en twintig, in het geheel alzoo twee en vijftig.

»Uiterlijk binnen twee maanden na den afloop der verkiezingen zullen deze mannen, op een door ons nader te bepalen dag in onze residentie-plaats Kopenhagen bijeenkomen, onder het voorzitterschap en de leiding van eenige hooge staats-beambten hunne werkzaamheden aanvangen, waarmede zij zullen moeten voortgaan, totdat wij goedvinden te bevelen dat zij gesloten worden. Wij behouden ons voor, om hun, behalve het bovenvermelde doel, waartoe zij in de eerste plaats bijeenkomen, ook eenige onderwerpen van wetgeving en van bestuur ter overweging voor te leggen, die later aan de in dit jaar bijeenkomende provinciale Standen ter beraadslaging ingediend zullen worden, te weten de invoering eener algemeene dienstpligtigheid, de regeling van het muntwezen en nadere bepalingen omtrent de behandeling der koninklijke en andere voorstellen in de vergaderingen der provinciale Standen. Bij de beraadslagingen dezer mannen, kan ieder van hen zich naar goedvinden van de eene of andere der beide landstalen bedienen, en zullen de processen-verbaal der beraadslagingen door beambten, daartoe door ons zelven benoemd, in beide talen opgemaakt worden. De uitkomsten der beraadslagingen zullen terstond door den met derzelver leiding belasten beambte aan ons ter beslissing voorgedragen worden.

»Gelijk het ons tot vreugde verstrekt, het door onzen vader, zaliger gedachtenis, begonnen werk te voleindigen, zoo is het ons dubbel aangenaam, dit te kunnen verklaren op den geboortedag van wijlen Koning *Frederik VI*, en daardoor de herinnering aan den stichter van de instelling der Standen te kunnen vasthechten aan de maatregelen, die hij door die instelling heeft voorbereid.

»Gegeven op ons kasteel Christiaansburg, den 28sten januari 1848. »*Frederik*."

Gelijktijdig is van wege de politie te Kopenhagen bekend gemaakt, dat de Koning, overtuigd van de dankbaarheid der onderdanen voor het geschenk, hun bij bovenstaand rescript verleend, wenscht dat die dankbaarheid niet aan den dag gelegd worde op eene wijze, onbestaanbaar met den diepen rouw, dien Zijne Majesteit over het verlies van zijn veelbeminden vader gevoelt.

DUITSCHLAND.

Berlijn, *4 febr.* Men zegt dat ook onze regering zoowel als het Fransche kabinet eene nota van de Zweedsche regering ontvangen heeft, waarin deze zich op het haar uit de tractaten van 1815 toekomend regt beroept, van deel te nemen aan de diplomatieke onderhandelingen over de Zwitsersche quaestie.

— Voor eenige dagen heeft te Crefeld, het volgende zonderlinge voorval plaats gegrepen: Een burger dier stad keerde, na des avonds elders te hebben doorgebragt, huiswaarts, toen hij door eenen boosdoener werd aangerand, tegen wien de burger zich in staat van verdediging stelde. Gedurende de worsteling, die hierop volgde, kwam een voorbijganger toeschieten, die de partij van den aangerande omhelsde. De boosdoener nam de vlugt. De voorbijganger, die eene doos in de hand hield, wilde hem vervolgen, waarom hij den burger zijne last toevertrouwde, hem zeggende, dat hij dadelijk terugkeerde. Deze man wachtte een geruimen tijd, maar zijnen bevrijder niet ziende opdagen, besloot hij eindelijk huiswaarts te keeren, intusschen zorg dragende de hem toevertrouwde doos met zich te nemen. Te huis gekomen, dreef nieuwsgierigheid hem eens te zien wat of toch de doos bevatte, en hoe groot was niet zijne verbasing, toen hij daarin een lief klein kind ontdekte, dat hem vriendelijk toelachte. Als nu van gedachte veranderende haaste zich onze burger dit onverwachte geschenk, naar de hoogde overheid te zenden.

ENGELAND.

Londen, *4 febr.* De *New-York Herald* behelst het volgende opstel, nopens de handelwijzen van Engeland in Middel-Amerika:

Wij vernemen, dat de Britsche regering, onder zekere voorwendsels, St. Juan de Nicaragua heeft bezet, aan de St Juan rivier, die uit het meer van dien naam, in den Atlantischen Oceaan vloeit. Deze stad wordt door de regering van Guatamala opgeëischt. Deze daad der Britsche regering in die streken, is welligt verhaast door de bezetting der hoofdstad van Mexico, door de overwinnende wapenen der Vereenigde Staten. In allen gevallen zijn de overheden van Guatamala daarover in eene gewigtige briefwisseling getreden, met de Amerikaansche regering te Washington, en wij hebben alle redenen te gelooven, dat deze laatste zich geheel zal houden aan den in de boodschap van den president *Monroe* in 1817, vastgesteldén en later door den heer *Polk* herhaalden regel, namelijk: aan geene Europesche regering toe te staan, eenig kolonie op het vasteland van Amerika te vestigen. Lord *Palmerston* heeft lord *Aberdeen* opgevolgd, en het is wel bekend dat hij veel meer ondernemingsgeest en geestkracht bezit dan zijn voorganger. Wij hebben alle redenen om te gelooven, dat lord *Palmerston*, daar hij het rustig schijnt toe te laten, dat de Vereenigde Staten bezit nemen van Mexico, bijzonder geneigd is zich in het bezit te stellen van alle plaatsen nabij het meer Nicaragua, die noodig zouden zijn om eene communicatie tusschen de Stille en de Atlantische zee, geheel onder toezigt der Engelschen, daar te stellen.

BELGIË.

Brussel, *31 jan.* De toestand van Vlaanderen, dat ongelukkige land, reeds in het voorgaande jaar zoo vreeselijk geteisterd, is ook thans wederom diep ongelukkig. In weerwil van de pogingen die het gouvernement beloofd en ook gedeeltelijk reeds uitgevoerd heeft, neemt de armoede er nog hand over hand toe. Met de zwartste kleuren schilderen de bladen uit die streken de tafereelen van armoede, hongersnood en dood, die aldaar dagelijks voorvallen. Zoo spreekt het *Journal de Charleroi* van eene

familie van vijf personen, die men des morgens dood heeft vinden liggen, zonder eene kruimel brood of eenigen lap dek om hunne ledematen tegen de felle koude te dekken. Daarbij komt nog de typhus die zoo ernstig dit ongelukkige land teistert; verschrikkelijk groot is het aantal dooden, die dagelijks aan deze ziekte beswijken. Te Thielt, b. v., merkte men in 28 dagen op 10 geboorten niet minder dan 80 sterfgevallen op; te Ardoye op 5 geboorten 83 sterfgevallen. Maar groot is ook intusschen de algemeene liefdadigheid; van alle kanten ontvangen zij, wel is waar onvoldoenden, maar toch eenigen bijstand, met de meeste zorg worden de zieken verpleegd en opgepast en op deze wijze de rampen eenigzins verlenigd, die God sedert eenige jaren over deze onze ongelukkige provinciën heeft uitgestort.

Binnenlandsche berigten.

's Gravenhage, 5 *febr.* Van wege het bestuur der Hollandsche ijzeren-spoorweg-maatschappij is bekend gemaakt de volgende:

STAAT, aanwijzende het aantal reizigers, benevens de opbrengsten, gedurende de maand januari 1848.

VERTREK VAN	Aantal personen.	Opbrengsten van	
		reizigers.	goederen enz.
Amsterdam	8,371	*f* 11,251.80	*f* 5,877.41
Halfweg	302	» 92.77½	» 4.80
Haarlem	5,809	» 3,974.45	» 1,125.73
de Vogelenzang	213	» 138.95	» 32.30
de Hillegommerbeek	31	» 18.95	» 0.15
Voorhout	322	» 173.20	» 34.75
Piet-Gijzenbrug	346	» 243.60	» 59.97
Warmond	199	» 149.30	» 14.95
Leiden	4,762	» 4,025.55	» 1,595.25½
Voorschoten	286	» 171.30	» 29.40
Nieuw-Oosteinde	67	» 59.00	» 9.75
's Gravenhage	9,555	» 8,252.95	» 2,227.52
Rijswijk	102	» 50.00	» 3.60
Delft	2,318	» 2,642.85	» 820.68
Schiedam	2,411	» 1,196.75	» 1,964.65
Rotterdam	7,629	» 7,065.05	» 2 457.45
		f 39,506.47½	*f* 16,258.36½
Totaal-generaal	45,723	*f* 55,764.84	

Utrecht, 5 *febr.* Gisteren avond overleed alhier, in den ouderdom van 68 jaren, de Hooggel. heer *J. R. de Brueys*, jur. prof. aan onze hoogeschool, lid van verschillende geleerde genootschappen en lid der orde van den Nederlandschen Leeuw.

Groningen, 4 *febr.* Heden avond ten 5½ ure ongeveer, werd onze stad verontrust door brandalarm, en vernam men, dat er in het laboratorium van den heer *Hoitsema*, apotheker in de Heerestraat, brand was ontstaan. Er waait een stevige westewind en het brandende gebouw staat tusschen vele andere woningen en achterhuizen in. Op dit oogenblik woedt de brand nog steeds voort, maar schijnt nog tot geene andere gebouwen te zijn overgeslagen. Hopen wij, dat de bluschmiddelen, te meer daar de dooi nog naauwelijks begonnen is, in staat zullen zijn, groote onheilen te verhoeden, en dat de wind zich niet zal verheffen.

Assen, 8 *febr.* Bij Zwolle is onlangs een leesgezelschap opgerigt, waarbij alleen landbouwkundige boeken gelezen worden, en waarvan reeds 18 boeren zich als leden hebben aangemeld.

Arnhem, 7 *febr.* Er is een proefnommer rondgezonden van een nieuw weekblad, getiteld: *Lichtsignaal in de duisternis der gemeente-besturen.* Het doel is: bevordering van *openbaarheid* in plaatselijke aangelegenheden. Dat wij dit doel alleszins toejuichen, spreekt van zelf. Wij wenschen dat het blad een gunstig onthaal bij ons publiek moge vinden en hopen dat de redactie niet te spoedig aan diens belangstelling zal wanhopen.

— Blijkens de begrooting voor de stad Dordrecht, zijn de ontvangsten geraamd als volgt: gewoon *f* 219,637.62½, buitengewoon *f* 10,075 79½, totaal *f* 229,713.42. De uitgaven zijn geraamd als volgt: gewoon *f* 213,965.10, buitengewoon *f* 11,800.00, totaal *f* 225,765.10. Zoodat er een batig saldo bestaat van *f* 3,948.32. — De bevolking wordt daarbij gesteld op 20,878 zielen.

— Men verneemt, dat de staat van begrooting der stad Delft, voor de dienst van 1848, ook eerstdaags algemeen verkrijgbaar zal worden gesteld.

— De *Noord-Brabander* maakt opmerkzaam op den staat van achteruitgang en kwijning, waarin zich de hoofdstad van Noord-Braband, het weleer zoo bloeijende 's Hertogenbosch, bevindt. Het blad meent, dat het verkeerde stelsel van belastingen ook hier eene der hoofdoorzaken dier kwijning is, wijl door dat stelsel alle handel en vertier uit haar midden verbannen, en de toeneming van het pauperisme bevorderd wordt. In stede echter van hierin op verbetering te kunnen hopen, spreekt men er van het gemaal en geslagt met 25 opcenten te verhoogen; de inkomende regten op het hooi en stroo met 100 pCt. te vermeerderen; van eene belasting op de afvaart der stoombooten, enz., om in den financiëlen nood te voorzien; belastingen, welke alweder het meeste op den minvermogende zullen drukken, en daarbij nog den genadeslag aan den handel en het vertier dier stad zullen geven, en den prijs van alle levensmiddelen nog meer zullen doen stijgen. Met genoegen verneemt men echter, dat onderscheidene leden van den Raad ernstig daartegen gestemd zijn, en het stelsel aankleven om door een personelen omslag op de bezittingen in de behoeften der stad te voorzien, en daarentegen onbeperkte vrijheid van handel en verkeer te verleenen. Wanneer men toch de belastingen gaat verhoogen, naarmate de opbrengsten door de toenemende kwijning en achteruitgang verminderen, dan werkt men de kwaal in de hand, in plaats van ze te bestrijden. De verhooging der belastingen zal immers de kwijning grooter, dus de opbrengst weder minder maken, zoodat men in een volgend jaar de belastingen wederom zal moeten opvoeren, tot dat men ze niet meer zal kunnen opvoeren, en dan zal men welligt zijne toevlugt zoeken te nemen tot een stelsel, hetwelk, te laat toegepast, geene vruchten meer dragen kan, terwijl het thans met de verblijdendste uitkomsten kan bekroond worden.

— De geregtelijke instructie, gevoerd tegen den uitgever van *de Hydra*, heeft ten gevolge gehad, dat de regtbank thans ook regtsingang heeft verleend tegen den heer *J. de Vries*, als redacteur van dat blad. Men weet, dat het eene vervolging geldt, wegens daarin geplaatste artikelen betrekkelijk den afgetreden minister van financiën, welke als lasterlijk worden beschouwd.

Mengelwerk.

SARAH MARTIN.

(*Vervolg van no. 24*)

Wij hebben nog niet in hare geheele uitgestrektheid de opofferingen en de persoonlijke medewerking van SARAH MARTIN doen kennen, ter voltooijing van haar werk. De viering van den zondag werd, zoo als wij boven gezien hebben, op hare aanbeveling ingesteld, en zij was bij de morgendienst tegenwoordig. De avonddienst, waarbij er in hare afwezigheid gelezen moest worden, werd weldra verwaarloosd en daarna geheel veranimd; zoodra zij dit gewaar werd, besloot zij bij dat gedeelte van de dienst insgelijks tegenwoordig te zijn, en het lezen werd hervat. »Na »verscheidene malen van voorlezer gewisseld te heb»ben, moest ik mij zelve met dat werk belasten," zegt zij, »hetwelk ik slechts uit noodzakelijkheid »deed en waar tegen ik zeer opzag. Maar God ver»anderde deze taak in een heerlijk voorregt, door »haar bij de gevangenen aangenaam te maken; en »ik genoot er een onuitsprekelijk voordeel en genoe»gen uit." Deze eenvoudige woorden geven slechts een onvolledig denkbeeld van den aard dezer zonderlinge oefeningen: gelukkiglijk stelt een verslag van kapitein WILLIAMS, een der opzigters der gevangenissen, ons in staat, aan te vullen, wat SARAH MARTIN verzwijgt. Ziehier wat wij er in lezen:

— »Zondag, 29 november 1835. Heden morgen »woonde ik de godsdienstoefening in de gevangenis »bij. Alleen de mannen waren vereenigd. Eene vrouw»werker men mij zeide in de stad te wonen, trad als »priester op: hare stem was verwonderlijk welluid»dend, hare voordragt zeer duidelijk, hare uitspraak »bijzonder juist. De dienst was die der Engelsche »kerk: de gevangenen zongen twee psalmen met een »opmerkenswaardig *ensemble*, veel beter dan ik soms »in onze beste kerken gehoord heb. Diezelfde »vrouw las hun vervolgens een opstel voor, dat zij »zelve had zamengesteld: dat opstel, van zuiver ze»dekundigen aard, en waarin geen enkel leerstellig »punt behandeld werd, scheen mij bijzonder geschikt »voor de toehoorders. De gevangenen schenen in de »dienst belang te stellen; zij waren ten minste zeer »aandachtig, en uiterlijk in zich zelven gekeerd en »eerbiedig. In den namiddag las zij de avonddienst »voor." (Tweede verslag der opzigters van de gevangenissen, 1836).

SARAH MARTIN doet zich hier in een nieuw daglicht aan ons voor. Tot hiertoe hebben wij haar, met eene zielskracht en eene volharding, door de uitkomst bekroond, zien streven naar zekere einden van onbetwist en tastbaar nut. Wij moeten haar nu nagaan in hare betrekking als zedemeesteresse. Sedert hare instelling van de viering des zondags, dat is waarschijnlijk, sedert 1820 of daaromtrent, tot in 1832 vergenoegde zij zich gedrukte leerredenen voor te lezen; van 1832 tot 1837, schreef zij zelve hare opstellen; van 1837 tot aan het einde van hare loopbaan, in 1843, »kon ik," zegt zij, »door Gods »genade het woord tot de gevangenen rigten, zonder »vooraf te behoeven op te schrijven, wat ik hun te »zeggen had, eenvoudig volgens de Heilige Schrift."

Wij waren nieuwsgierig te weten welke soort van toespraak iemand, die zoo vertrouwd was met de gewoonten, zeden en den geest der gevangen, meende te moeten rigten tot een dergelijk gehoor: men heeft ons toegestaan de onuitgegeven aanteekeningen van verschillende leerredenen, door haar uitgesproken in 1835, in te zien en wij waren er waarlijk over verbaasd.

Er zijn in de wereld menschen die een zoo bepaald geloof hechten aan de waarde van zekere vormen van geestelijke rangen, dat zij met minachting elk denkbeeld van godsdienstig onderwijs, gegeven door leeken, van zich afstooten, en dus nog veel meer wanneer het door vrouwen gegeven wordt. Wij zullen hier geen onderzoek instellen naar de wezenlijke waarde dier vormen. Men moet onderstellen, door de hardnekkigheid, waarmede men ze verdedigt, dat zij uitstekende bekwaamheden aanbrengen en onschatbare vermogens; wij willen het gelooven: maar toch, niemand onzer weet en gevoelt niet, dat onder die vermogens zeker dat niet behoort van goede leerredenen zamen te stellen. Wij kunnen ten minste verzekeren, dat die voorbeelden van kunde en bestudeerde welsprekendheid, welke sommige leeraars ons opdischen, uit kracht der gewoonte, en van hun erkend gezag, die oude brokken van godgeleerdheid, die zij opgraven uit de rustplaatsen der kerkvaders of der onbegrijpelijke schoolgeleerdheid der middeleeuwen, ons kleurloos en onbeduidend voorkomen bij de eenvoudige en hartroerende vermaningen dier arme naaister, verstoken van al de voordeelen eener beschaafde opvoeding. Men kan uit de aanteekeningen, welke zij aangaande de bewoners der gevangenis heeft nagelaten, beoordeelen uit welke bestanddeelen haar gehoor gewoonlijk was zamengesteld. Onvoorzigtige gaauwdieven, uit Londen, die van een goedkoopen *steamer* gebruik gemaakt hadden om op eene dorpskermis hun geluk te beproeven; ongelukkige boeren, die door onwetendheid en ellende tot diefstal verleid waren; jeugdige deugnieten, die geene andere eerlijke middelen van bestaan hadden, dan de onzekeren kansen eener zeehaven; matrozen, die te midden der ongebonden vrolijkheid, waaraan een verlof der bemanning en de betaling van achterstallige soldij gemeenlijk aanleiding geeft, gevochten hadden; dienstboden, van beider kunne, die door slechten raad verleid waren tot het begaan van misdaden ten nadeele hunner meesters; vrouwen, die, medegesleept door de gewone ondeugden van een ongebonden leven, waren vervoerd tot daden van geweld of tot diefstal; smokkelaars; stroopers, slagtoffers der strenge jagtwetten; armen, die naar het *workhouse* gevoerd waren, waar zij ingewijd waren in het kwaad en in de misdaad; naar de gevangenis, waar hunne opvoeding werd voltooid; de zoodanigen waren de gewone toehoorders van die vrouw, die hun deugd en godsdienst kwam leeren.

Hunne karakters leverden niet minder verscheidenheid op dan hunne misdaden: men oordeele volgens eenige uittreksels uit: »de herinneringen uit de gevangenis", door SARAH MARTIN:

»W. W. had nimmer zijn dorp verlaten.

»Veel vatbaarheid; goede inborst; erkentelijk voor »het onderrigt dat men hem geeft; heeft lust om »goed te doen.

»W. Wa. Weinig aanleg; geen ondeugd, heeft »zich altijd goed gedragen; schijnt geen slechte na»tuur te bezitten.

»J. B. Bijzonder onwetend; gemeene dronkemans-manieren.
»B. P. Stil en langzaam; traag van begrip: maar »op zijne wijze listig en valsch.
»W. T. Bedorven; valsch; op eene vleijende en »gemaakte wijze onderdanig; stoutmoedige manieren.
»J. S. Jegens mij stil en bijkans stom; — de »gouverneur zag zich weldra genoodzaakt hem in de »cachot te doen plaatsen wegens zijne verregaande »woestheid.
»J. C. Een der slechtste voorwerpen, die men zich »kan voorstellen; dom; verhard; lui; geene zucht »naar verbetering of onderrigt; bederft de anderen."

Voor zoo verre wij hebben kunnen oordeelen volgens de aanteekeningen, welke wij gezien hebben, waren de toespraken, die SARAH MARTIN tot hare vreemdsoortige toehoorders rigtte, volgens een stelselmatig plan bewerkt, daar zij ten doel hadden eenige der groote waarheden van het christendom in zulk daglicht te plaatsen als haar het meest geschikt voorkwam voor den toestand en het begrip harer hoorders. Zoo, b v., drong zij vooral op drie punten aan: 1o. het groote feit, van de onderlinge betrekking, welke noodzakelijkerwijze bestaat tusschen de zonde en de smart, zoodat, in weerwil van alle inblazingen en alle bedriegelijke verlokselen der verzoeking, de smart de ondeugd volgt als hare schaduw, en dat met dezelfde zekerheid als de werking de oorzaak volgt in alle physieke werkingen der natuur. Dit was eene stelling, welke zij met alle veiligheid voor zulke toehoorders kon ontwikkelen; en wanneer dat beginsel hun werd voorgehouden onder zijne verschillende gezigtpunten en in bewoordingen, die te meer indruk maken moesten, naarmate zij ongezochter waren, moesten zij met bitterheid ontwaren, dat er daar geen sprake was van eene denkbeeldige stelling, maar van eene verschrikkelijke waarheid, waarvan zij zelven de levendige bewijzen en slagtoffers waren. 2o. Vervolgens toonde zij aan, dat er eene dergelijke betrekking, en even onoplosbaar, bestaat tusschen de deugd en het geluk. Hooge stand in de maatschappij, fortuin, genoegens des levens van verre gezien, schijnen tot eene andere uitkomst te leiden. Zij beloven zekerlijk veel; maar wanneer men ze van naderbij beschouwt, of er persoonlijk deel aan neemt, bemerkt men spoedig, dat zij de wenschen en begeerten, die zij buiten staat zijn te bevredigen, slechts hooger opvoeren, en dat, zoo zij de deugd niet tot beschermvrouw hebben, de smart hen onvermijdelijk vergezelt; 3o. eindelijk, voerde SARAH MARTIN hen voor dien troon van genade, waartoe de toegang altijd openstaat voor het berouw, en de levendigste en vurigste vormen der bijbelsche welsprekendheid gebruikende, drong ze hen aan, bad en bezwoer zij hen, er zich voor neder te werpen in den naam van den Zaligmaker der wereld. Zij wees hen op den Almagtige, die hen met opene armen wilde ontvangen, gereed om hen te zuiveren en te leiden door Zijnen geest, hun eene schuilplaats aanbiedende tegen alle moeiten dezer wereld; eene schuilplaats, waar zij slechts de vreugdezangen der verlossing hooren zouden.

Zoo werd hunne wezenlijke toestand tot zijnen oorsprong teruggebragt; het middel hunner vrijmaking was hun aangewezen en te midden hunner zonde en schande, zagen zij zich getrokken tot de dienst van God, die hun vrijheid, vrede en geluk moest schenken. Men heeft alle reden te gelooven, dat die bewijzen, voorgedragen met warme opregtheid en welwillendheid, den besten uitslag hadden. De eerbied, de oplettendheid, die men niet zoude geschonken hebben aan een prediker, die het er op toelegde de verschrikkingen der godsdienst ter hulpe te roepen, gingen eene vrouw te gemoet, die haar best deed hare woorden terug te brengen tot het goede, door beweegredenen geput uit de kennis hunner harten.

In 1826 erfde SARAH MARTIN, door den dood harer grootmoeder eene rente van 11 of 12 £. (ƒ 132 à 144.) Zij verliet toen Caister om zich te Yarmouth te vestigen, waar zij in eene afgelegene wijk twee kleine kamers huurde en sedert dat oogenblik wijdde zij zich met verdubbelden ijver aan hare menschlievende pogingen. Eene goede dame uit de stad, die haar, uit belangstelling in hare gezondheid, eenige rust wilde verschaffen, schonk haar sedert verscheidene jaren een' dag in de week, dat wil zeggen, dat zij haar dien dag betaalde, alsof zij haren gewonen arbeid als naaister verrigt had. Deze geringe hulpmiddelen en eenige driemaandelijksche bijdragen, »de meesten »van ƒ 1,50, om bijbels, nieuwe testamenten, gods»dienstige werkjes en andere boeken ter uitdeeling »bestemd, te koopen," waren haar voldoende om het heilige werk voort te zetten, waaraan zij alle oogenblikken, waarover zij beschikken kon, besteedde. Maar het beroep van naaister is, even als alle andere beroepen, een naijverig meester; de klandisie van SARAH MARTIN verminderde langzamerhand, en verdween bijna geheel. Een moeijelijk op te lossen vraagstuk deed zich toen op, en de wijze waarop zij het oploste, is een der gewigtigste voorvallen in haar leven. Moest zij voortgaan in de vervulling van de taak, die zij zich had opgelegd, zelfs wanneer die volharding tot onvermijdelijk gevolg moest hebben haar te brengen tot armoede? Hare kleine lijfrente was ter naauwernood toereikende om de kamerhuur te betalen en de uitgaven te bestrijden, welke hare liefdadige bezigheden vorderden; moest zij zich nogmaals blootstellen aan de ontbering van het noodzakelijke? Twijfel rees er zelfs in haar gemoed niet op; maar de wijze, waarop zij aangaande dit punt dacht, kenschetst zoo goed hare verhevene ziel, en levert zulk een zeldzaam voorbeeld op van christelijke zelfopoffering, dat wij ons zouden meenen schuldig te maken aan eene onregtvaardigheid tegen hare nagedachtenis, wanneer wij hier hare eigene woorden niet aanvoerden: »Toen al mijne dagen door mijne bezigheden »als naaister bezet waren, had ik tevens zorg en »vrees voor de toekomst Maar toen het werk begon »te ontbreken, verdwenen die zorg en vrees ook. De »Heer had gezegd, toen hij mij in zijne wijngaard »riep: »»Alles wat gij noodig hebt, zal ik u geven."" »Ik had uit het boek der waarheid geleerd, dat ik »ondersteund zou worden. God was mijn meester, »en kon zijne dienstmaagd niet verlaten; Hij was »mijn Vader, en kon zijn kind niet vergeten. Ik »wist ook, dat Hij het soms noodig oordeelde het ge»loof en het geduld zijner dienaars te beproeven, »door hunne middelen van bestaan te beperken, getuige »RUTH en NOÖMI, ELIAS van de weduwe van *Sarepha; »en die beproeving overdenkende, scheen mijne ziel »opgewonden door eene bovenmenschelijke kracht want »ik had berekend wat het mij kosten zou, en mijn »besluit was genomen. Zoo, door het doen kennen der »waarheid aan mijne broeders, ik mij blootgesteld »vond aan eenige tijdelijke ontberingen, moest dat »voorbijgaanden persoonlijk gebrek niet opwegen »tegen de vreugde, die ik gevoelde bij het arbeiden »aan het geluk mijns' naasten, en met het goede, »dat er uit voortsproot?"*

Edele vrouw! een zoo levendig en belangeloos vertrouwen zou in staat geweest zijn bergen te verplaatsen, eene op zulke gronden steunende zelfverloochening is, ongetwijfeld, een der heldhaftigste pogingen waartoe de menschelijke geest zich kan verheffen.

Dat tijdperk schijnt het werkzaamste geweest te zijn uit het leven van SARAH MARTIN. Haar stelsel, wanneer wij dat woord bezigen mogen, haar stelsel van toezigt over de gevangenen was toen volledig. Dagelijks van 6 tot 7 uur bragt zij in hun midden door, en veranderde die plaats, die zonder haar niets anders dan het verblijf van luiheid en ondeugd geweest zou zijn, in eene woning, waar orde en vlijt heerschten. Wij hebben reeds den aard van de werkzaamheden doen kennen, welke zij hun verschafte: wat het onderrigt betreft, zullen wij haar zelve nogmaals laten spreken: »Die niet lezen kon»den, moedigde ik aan het te leeren, en anderen, »die deze kunst reeds verstonden, hielpen hen in »mijne afwezigheid. Men leerde hen ook schrijven, en »zij die het reeds konden, maakten uittreksels uit »boeken, welke men hun leende. De gevangenen, »die lezen konden, leerden dagelijks een zeker aantal »verzen uit den bijbel van buiten, volgens hunne »bekwaamheden of geaardheid. Om hun een voor»beeld te geven, zeide ik hun elken dag eenige »verzen op, die ik geleerd had, hetwelk soms zeer »goede uitwerking deed. Zij, die uit trotschheid »aarzelden hierbij mede te doen, hadden nu geen »uitvlugt, die zij konden doen gelden. Velen, toch, »begonnen met te zeggen: »»waartoe zal het mij »dienen, die verzen van buiten te leeren?"" »Ik »antwoordde hun: mij is het nuttig: waarom zou »het u ook niet nuttig zijn? Gij hebt er de proef »nog niet van genomen, ik, daarentegen wel." »Kleine godsdienstige geschriften, kinderboekjes, »waarvan zij zeer veel hielden, en anderen, vier of »vijf in getale, wisselden zich dagelijks in de on»derscheidene kamers af; aan hen, die vlug lezen »konden, gaf ik dikkere boeken."

Het schijnt dat geen gevangen ooit lang aan deze wijze van onderrigt weerstand heeft geboden. Velen van die ongelukkigen wendden bij hunne komst in de gevangenis, dikwijls uit grootspraak, lompe en schaamtelooze manieren voor, of stelden, op eenen spottenden toon, aan de eerste te-gemoet-komingen die men hun deed, magtspreuken en valsche tegenwerpingen over, die SARAH MARTIN met eene logica en een geduld die haar slechts eigen waren, wist te bestrijden en te vernietigen; maar na eenige dagen, vroegen zelfs zij, die op de smadelijkste en beslissendste wijze elk onderrigt en elke bezigheid hadden geweigerd, deel te mogen hebben aan dieselfde werkzaamheden, waartoe zij hunne medegevangenen de vruchten zagen plukken.

Eenmaal onder de tooverkracht van haren invloed, openbaarden zich verwonderlijke veranderingen bij hen. Men zag mannen, oud geworden in de misdaad, voor de eerste maal, zich oefenen eene pen te houden, en hunne grijzende hoofden buigen, over het a b c, of eenigen grondregel uit de heilige schrift in hun geheugen prenten. Jonge deugnieten, even onbeschaafd als onwetend, begonnen met een enkel vers, en eindigden met geheele hoofdstukken, zelfs de domsten slaagden er, door vol te houden, in, twee tot vijf verzen per dag van buiten te leeren. En dat alles, vergeten wij het niet, geschiedde zonder middel van eenige straf, zonder eenig gezag dan door de natuurlijke kracht van het karakter der onderwijzeresse. Deze begreep dan ook volkomen het teedere van haren toestand; zij wist dat elke ongehoorzaamheid een noodlottigen slag aan haren invloed zou toebrengen, dat wil zeggen, aan haar vermogen om goed te doen; ook spaarde zij de uitoefening harer zedelijke kracht zóó, dat elk harer daden als eene gunst werd beschouwd, overtuigd gelijk zij was, »dat, van het »oogenblik af aan, dat zij van deze gedragslijn afweek, »de gevangenen minder en slechter zouden werken." Zij verkreeg dan ook op hen een zeldzaam overwigt. Daar allen overtuigd waren van de opregtheid harer gevoelens en de goedheid haars harten, werd zij de vertrouweling van allen en de bewaardster van die geheimen der zwakheid, der misdaad, der ellende, te midden waarvan zij haar leven doorbragt: een gelukkig vertrouwen, dat haar in staat stelde, bij den eenen de ontwakende begeerte naar vrijheid aan te wakkeren, bij den anderen de verzoeking te bestrijden, schroomvalligen aan te sporen, en hen weder op den goeden weg te brengen, die dreigden er af te dwalen.

Na deze dagelijksche bezigheden in de gevangenis, had zij, gedurende een zeker tijdvak van haar leven, de gewoonte voor te zitten bij de lessen van eene klasse in het armengesticht: later, toen deze lessen eenen geregelden gang hadden genomen, wijdde zij twee avonden in de week aan eene andere klasse, bestemd voor de meisjes, die in de fabrijken werden gebruikt, en die gehouden werd in het groote koor der oude kerk van St. Nicolaas. Daar, even als overal, was SARAH MARTIN alles. Andere onderwijzeressen zonden er zelfs hunne leerlingen, om bij het onderwijs van SARAH tegenwoordig te zijn, hetwelk deze op de eenvoudigste en schilderachtigste wijze gaf, aan veertig of vijftig meisjes, die meer bepaald hare leerlingen waren. Alle oogen waren op haar gevestigd, en naarmate er vragen gedaan werden, beantwoordde zij ze, dan eens door een brokstuk van een dichtstuk, dan weder door een anecdote, die zij steeds bij de hand had, maar meestal door voorbeelden uit den bijbel genomen. De bijbel was daar ook de groote bron harer kundigheden, en haren magt. Sedert lang had zij er zich een regel van gemaakt, denzelven viermaal 's jaars van het begin tot het einde door te lezen, en zij had voor haar eigen gebruik een zeer naauwkeurige analytische tabel. Overigens vertrouwd met de treffende beelden en indrukmakende spreekwijzen des bijbels, hadden haar stijl en spraak een poëtisch karakter aangenomen, en hare ziel was vervuld met verhevene gedachten. Als de werkzaamheden harer school afgeloopen waren, bleven er nog eene menigte kleine zaken van welwillendheid over, die in hare oogen het onvermijdelijk gevolg waren van de betrekking tusschen de leerlingen en de meesteresse: met deze moest zij een afzonderlijk gesprek hebben; aangaande genen inlichtingen inwinnen; elders een berigt vernemen, dat men haar te doen had; want zij bepaalde zich nooit tot de eenvoudige rol van schoolonderwijzeresse, hare leerlingen vonden steeds in haar eene vriendin, eene moeder, tevens met eene meesteres. De avonden, waarop zij geene school hield, werden doorgebragt in het bezoeken van zieken, 't zij bij de armen aan huis, 't zij in de stad. Van tijd tot tijd bragt zij er een' door bij die weldadige menschen te Yarmouth, die belang stelden in hare bezigheden. In dat laatste geval voorspelde hare komst altijd een' nuttig door te brengen avond. Haar vriendelijke glimlach, hare levendige gebaren deelden aan alles, wat haar omringde, opgeruimdheid en arbeidzaamheid mede. Zij verzuimde nooit werk mede te brengen, en wanneer er jonge meisjes in het gezelschap waren, hield zij ze allen bezig. Men maakte het werk in orde voor de gevangenen, en de bouwstoffen voor hun onderrigt: men sneed patronen; men maakte uittreksels uit boeken, om te laten overschrijven; oude lappen die men tot een nieuw einde geschikt maakten, eene praktijk waarin zij bijzonder uitmuntte: verschillende lappen van wol of katoen, snippers papier, al die duizende vodden, welke men gewoonlijk wegwerpt, verzocht zij voor haar te bewaren, en zij wist er steeds partij van te trekken. Zoo, in die vereenigingen, terwijl de anderen bezig waren, iemand iets wilde voorlezen, was het genoegen van SARAH MARTIN volkomen; somtijds, als er geen vreemden tegenwoordig waren, en zij er toe uitgenoodigd werd, sprak zij in ware, eenvoudige en hartstogtelijke taal, over het lijden en de ellende der gevangenen, over hare hoop en teleurstellingen, in betrekking tot hen.

(*Vervolg hierna.*)

Waterhoogte te Arnhem.

Den 7 Febr. 4 El 0 Palm 5 Duim; gew. 210.0. gez. 0 D.

Te Arnhem, bij G. J. THIEME, Boekdrukker.